

श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

कृष्णयजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे
॥ तृतीयाष्टके अष्टमः प्रश्नः ॥
(अश्वमेधम् - १)

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

॥ तृतीयाष्टके अष्टमः प्रश्नः ॥ (अश्वमेधम् - १)

हरिः ओ(४)म्।

साङ्ग्रहण्येष्ट्यां यजते।

इमां जनतागुं सङ्गृह्णीति।

द्वादशारत्नी रशना भवति।

द्वादश मासाः संवत्सरः।

संवत्सरमेवावरुन्धे।

मौञ्जी भवति।

ऊर्ग्वै मुञ्जाः।

ऊर्जमेवावरुन्धे।

चित्रा नक्षत्रं भवति।

चित्रं वा एतत्कर्म ॥ १ ॥

यदश्वमेधः समृद्ध्यै।

पुण्यनाम देवयजनमध्यवस्यति।

पुण्यामेव तेन कीर्तिमभिजयति।

अपदातीनृत्विजः समावहन्त्या सुब्रह्मण्यायाः।

सु॒व॒र्गस्य॑ लो॒कस्य॑ सम॑ष्ट्यै।
के॒श॒श्म॒श्रु व॑पते।
न॒खानि॑ नि॒कृ॒न्तते।
द॒तो धा॑वते।
स्ना॒ति।
अ॒ह॒तं वा॒सः परि॑धत्ते।
पा॒प्मनो॑ऽप॒हत्यै।
वाचं॑ य॒त्वोप॑वसति।
सु॒व॒र्गस्य॑ लो॒कस्य॑ गु॒प्त्यै॑।
रा॒त्रिं जा॑ग॒रय॑न्त आ॒सते।
सु॒व॒र्गस्य॑ लो॒कस्य॑ सम॑ष्ट्यै ॥ 2 ॥

कर्म॑ ध॒त्ते पञ्च॑ च ॥ 1 ॥

चतु॑ष्टय्य॒ आपो॑ भवन्ति।
चतु॑श्शफो॒ वा अ॒श्वः प्रा॒जाप॒त्यः समृ॑द्ध्यै।
ता दि॒ग्भ्यः॑ स॒माभृ॑ता भवन्ति।
दि॒क्षु वा आपः॑।
अ॒न्नं वा आपः॑।
अ॒द्भ्यो वा अ॒न्नं जा॑यते।
यदे॒वाद्भ्यो॑ऽन्नं॒ जा॑यते।
तदव॑रुन्धे।

तासुं ब्रह्मौदनं पंचति।
रेतं एव तदधाति ॥ 3 ॥

चतुश्शरावो भवति।
दिक्ष्वैव प्रतितिष्ठति।
उभयतो रुक्मौ भवतः।
उभयतं एवास्मिन्नुचं दधाति।
उद्धरति शृतत्वायं।
सर्पिष्वान्भवति मेध्यत्वायं।
चत्वारं आर्षेयाः प्राश्रन्ति।
दिशामेव ज्योतिषि जुहोति।
चत्वारि हिरण्यानि ददाति।
दिशामेव ज्योतीगृष्यवरुन्धे ॥ 4 ॥

यदाज्यमुच्छिष्यते।
तस्मिन्नशनां न्युनत्ति।
प्रजापतिर्वा औदनः।
रेत आज्यम्।
यदाज्ये रशनां न्युनत्ति।
प्रजापतिमेव रेतसा समर्धयति।
दर्भमयी रशना भवति।
बहु वा एष कुचरोऽमेध्यमुपगच्छति।

यदश्वः।

पवित्रं वै दर्भाः ॥ 5 ॥

यद्दर्भमयीं रशना भवति।

पुनात्येवैनम्।

पूतमेनं मेध्यमालभते।

अश्वस्य वा आलब्धस्य महिमोदक्रामत्।

स महर्त्विजः प्राविशत्।

तन्महर्त्विजां महर्त्विक्त्वम्।

यन्महर्त्विजः प्राश्रन्ति।

महिमानमेवास्मिन्तदधति।

अश्वस्य वा आलब्धस्य रेत उदक्रामत्।

तथ्सुवर्णगं हिरण्यमभवत्।

यथ्सुवर्णगं हिरण्यं ददाति।

रेतं एव तदधाति।

ओदने ददाति।

रेतो वा ओदनः।

रेतो हिरण्यम्।

रेतसैवास्मिन्नेतो दधाति ॥ 6 ॥

दधाति रुन्धे दर्भा अंभवत्षट्च ॥ 2 ॥

यो वै ब्रह्मणे देवेभ्यः प्रजापतयेऽप्रतिप्रोच्याश्वं मेध्यं बध्नाति।
 आ देवताभ्यो वृश्च्यते।
 पापीयान्भवति।
 यः प्रतिप्रोच्यं।
 न देवताभ्यु आवृश्च्यते।
 वसीयान्भवति।
 यदाहं।
 ब्रह्मन्नश्वं मेध्यं भन्त्स्यामि देवेभ्यः प्रजापतये तेन राध्यासमिति।
 ब्रह्म वै ब्रह्मा।
 ब्रह्मण एव देवेभ्यः प्रजापतये प्रतिप्रोच्याश्वं मेध्यं बध्नाति ॥ 7 ॥
 न देवताभ्यु आवृश्च्यते।
 वसीयान्भवति।
 देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इति रशनामादत्ते प्रसूत्यै।
 अश्विनोर्बाहुभ्यामित्याह।
 अश्विनौ हि देवानामध्वर्यू आस्ताम्।
 पूष्णो हस्ताभ्यामित्याह यत्यै।
 व्यृद्धं वा एतद्यज्ञस्यं।
 यदयजुष्केण क्रियते।
 इमामगृभ्णन्नशनामृतस्येत्यधिवदति यजुष्कृत्यै।
 यज्ञस्य समृद्ध्यै ॥ 8 ॥

तदाहुः।

द्वादशारत्नी रशना कर्तव्या(३) त्रयोदशारत्नी(३)रिति।

ऋषभो वा एष ऋतूनाम्।

यथ्संवत्सरः।

तस्य त्रयोदशो मासो विष्टपम्।

ऋषभ एष यज्ञानाम्।

यदश्वमेधः।

यथा वा ऋषभस्य विष्टपम्।

एवमेतस्य विष्टपम्।

त्रयोदशमंरत्निग्ं रशनायामुपादधाति ॥ 9 ॥

यथर्षभस्य विष्टपग्ं सग्गस्करोति।

तादृगेव तत्।

पूर्व आयुषि विदथेषु क्व्येत्याह।

आयुरेवास्मिन्दधाति।

तथा देवाः सुतमाबभूवुरित्याह।

भूतिमेवोपावर्तते।

ऋतस्य सामन्त्सरमारपन्तीत्याह।

सत्यं वा ऋतम्।

सत्येनैवैनमृतेनारभते।

अभिधा असीत्याह ॥ 10 ॥

तस्मा॑दश्वमे॒धया॒जी सर्वा॑णि भू॒तान्य॒भिभ॑वति ।
 भु॒वन॑म॒सीत्या॑ह ।
 भू॒मान॑मे॒वोपै॑ति ।
 य॒न्ताऽसी॑त्याह ।
 य॒न्तार॑मे॒वैनं॑ करोति ।
 ध॒र्ताऽसी॑त्याह ।
 ध॒र्तार॑मे॒वैनं॑ करोति ।
 सौ॑ऽग्निं वै॒श्वान॒रमित्या॑ह ।
 अ॒ग्नावे॒वैनं॑ वैश्वान॒रे जु॑होति ।
 सप्र॑थस॒मित्या॑ह ॥ 11 ॥

प्र॒जयै॒वैनं॑ प॒शुभिः॑ प्रथयति ।
 स्वाहा॑कृ॒त इत्या॑ह ।
 होमं॑ ए॒वास्यै॒षः ।
 पृथि॒व्यामित्या॑ह ।
 अ॒स्यामे॒वैनं॑ प्रति॑ष्ठापयति ।
 य॒न्ता रा॒ड्यन्ता॑ऽसि॒ यम॑नो ध॒र्ताऽसि॑ ध॒रुण॑ इत्याह ।
 रू॒पमे॒वास्यै॒तन्महि॑मानं॒ व्याच॑ष्टे ।
 कृ॒ष्यै त्वा॒ क्षेमा॑य त्वा र॒य्यै त्वा॒ पोषा॑य॒ त्वेत्या॑ह ।
 आ॒शिष॑मे॒वैता॑माशा॑स्ते ।
 स्व॒गा त्वा॑ दे॒वेभ्य॑ इत्याह ।

दे॒वेभ्य॑ ए॒वैन॑ग्ं स्व॒गा क॑रोति।
 स्वाहा॑ त्वा प्र॒जाप॑तय॒ इत्या॑ह।
 प्रा॒जाप॒त्यो वा अश्वः॑।
 यस्या॑ ए॒व दे॒वता॑या आल॒भ्यते॑॥
 तयै॒वैन॑ग्ं सम॑र्धयति ॥ 12 ॥

ब॒ध्नाति॑ समृ॑द्ध्यु उ॒पाद॑धात्य॒सीत्या॑ह
 सप्र॑थस॒मित्या॑ह दे॒वेभ्य॑ इत्या॑ह पञ्च॑ च ॥ 3 ॥

यः पि॒तुर॑नु॒जायाः॑ पु॒त्रः।
 स पु॒रस्ता॑न्नयति।
 यो मा॒तुर॑नु॒जायाः॑ पु॒त्रः।
 स प॒श्चान्न॑यति।
 विष्व॑श्चमे॒वास्मा॑त्पा॒प्मानं॑ विवृ॑हतः।
 यो अ॒र्वन्तं॑ जिघा॑ग्ंसति॒ तम॒भ्यमी॑ति॒ वरु॑ण॒ इति॑ श्वानं॑
 चतु॑र॒क्षं प्र॑सौति।
 प॒रो म॑र्तः प॒रः श्वे॑ति॒ शुन॑श्चतु॒रक्ष॑स्य॒ प्रह॑न्ति।
 श्वे॒व वै पा॒प्मा भ्रातृ॑व्यः।
 पा॒प्मानं॑मे॒वास्य॑ भ्रातृ॑व्यग्ं हन्ति।
 सै॒ध्रकं॑ मु॒सलं॑ भवति ॥ 13 ॥

कर्म॑ कर्मै॒वास्मै॑ साधयति।
 पौ॒गुश्च॒ले॒यो ह॑न्ति।

पु॒ग्गु॒श्च॒ल्वां वै दे॒वाः शु॒चं न्य॑दधुः।
 शु॒चैवा॑स्य शु॒चर्गं॑ ह॒न्ति।
 पा॒प्मा वा ए॒तमी॑प्स॒तीत्या॑हुः।
 यो॑ऽश्व॒मे॒धेन॒ यज॑त॒ इति॑।
 अश्व॑स्याध॒स्पद॒मुपा॑स्यति।
 व॒ज्री वा अश्वः॑ प्राजाप॒त्यः।
 वज्रै॑णै॒व पा॒प्मानं॑ भ्रातृ॒व्यम॑वक्रामति।
 द॒क्षिणा॑ऽप॒प्लाव॑यति ॥ 14 ॥

पा॒प्मान॑मे॒वास्मा॑च्छ॒मंल॒मपं॑ प्लावयति।
 ऐ॒षीक॑ उ॒दूहो॑ भ॒वति।
 आयु॑र्वा इ॒षीकाः॑।
 आयु॑रे॒वास्मि॑न्दधति।
 अ॒मृतं॑ वा इ॒षीकाः॑।
 अ॒मृत॑मे॒वास्मि॑न्दधति।
 वे॒त॒स॒शा॒खोप॑स॒म्बद्धा॑ भवति।
 अ॒प्सुयो॑नि॒र्वा अश्वः॑।
 अ॒प्सु॒जो वे॑त॒सः।
 स्वादे॒वैनं॑ योने॒र्निर्मि॑मीते।
 पु॒रस्ता॑त्प्र॒त्यश्च॑म॒भ्युदू॑हति।
 पु॒रस्ता॑दे॒वास्मि॑न्प्र॒तीच्य॑मृतं॑ दधाति।

अ॒हं च॒ त्वं च॑ वृ॒त्रहृ॑न्निति॑ ब्र॒ह्मा यज॑मानस्य॒ हस्तं॑ गृह्णाति।
 ब्र॒ह्मक्ष॑त्रे ए॒व स॒न्द॑धाति।
 अ॒भि ऋ॑त्वेन्द्र॒ भूरध॑ज्मन्नित्य॑ध्व॒र्युर्यज॑मानं वाचयत्य॒भिजि॑त्यै ॥ 15 ॥

भ॒वति॑ प्ला॒वय॑ति॒ मिमी॑ते॒ पञ्च॑ च ॥ 4 ॥

च॒त्वारं॑ ऋ॒त्विजः॑ समु॑क्षन्ति।
 आ॒भ्य ए॒वैनं॑ चत॒सृभ्यो॑ दि॒ग्भ्यो॑ऽभि॒ समी॑रयन्ति।
 श॒तेनं॑ राज॒पुत्रैः॑ स॒हाध्व॑र्युः।
 पु॒रस्ता॑त्प्र॒त्यङ्क्ति॑ष्ठ॒न्प्रोक्ष॑ति।
 अ॒नेना॑श्वेन॒ मेध्यै॑ने॒ष्ट्वा।
 अ॒यग्ं॑ राजा॑ वृ॒त्रं व॑ध्या॒दिति॑।
 रा॒ज्यं वा॑ अ॒ध्वर्युः॑।
 क्ष॒त्रग्ं॑ राज॒पुत्रः॑।
 रा॒ज्येनै॒वास्मि॑न्क्ष॒त्रं द॑धाति।
 श॒तेना॑ रा॒जभि॑रु॒ग्रैः स॒ह ब्र॒ह्मा ॥ 16 ॥

द॒क्षिण॑त उद॒ङ्क्ति॑ष्ठ॒न्प्रोक्ष॑ति।
 अ॒नेना॑श्वेन॒ मेध्यै॑ने॒ष्ट्वा।
 अ॒यग्ं॑ राजा॑ऽप्रतिधृ॒ष्योऽस्त्विति॑।
 ब॒लं वै॑ ब्र॒ह्मा।
 ब॒लंम॑रा॒जोग्रः॑।
 ब॒लेनै॒वास्मि॑न्ब॒लं द॑धाति।

श॒तेन॑ सू॒तग्राम॑णिभिः स॒ह होता॑।
 प॒श्चात्प्राङ्॑क्ति॒ष्ठन्प्रोक्ष॑ति।
 अ॒नेनाश्वे॑न॒ मेध्ये॑ने॒ष्ट्वा।
 अ॒यग्ं राजा॑ऽस्यै वि॒शः ॥ 17 ॥

ब॒हु॒ग्वै ब॑हू॒श्वायै॑ ब॒ह्वजा॑वि॒कायै॑।
 ब॒हु॒व्री॒हिय॑वायै॑ बहु॒माष॑ति॒लायै॑।
 ब॒हु॒हिर॑ण्यायै॑ बहु॒हस्ति॑कायै॑।
 ब॒हु॒दा॒स॒पूरु॑षायै॑ रयि॒मत्यै॑ पु॒ष्टि॑मत्यै॑।
 ब॒हुरा॑य॒स्पोषा॑यै॒ राजा॑ऽस्त्विति॑।
 भू॒मा वै होता॑।
 भू॒मा सू॒तग्राम॑ण्यः।
 भू॒म्रैवास्मि॑न्भू॒मानं॑ दधाति।
 श॒तेन॑ क्ष॒त्तसङ्ग्र॑ही॒तृभिः॑ स॒होद्गा॑ता।
 उ॒त्तर॑तो दक्षि॒णा ति॑ष्ठन्प्रोक्ष॑ति ॥ 18 ॥

अ॒नेनाश्वे॑न॒ मेध्ये॑ने॒ष्ट्वा।
 अ॒यग्ं राजा॑ सर्व॒मायु॑रे॒त्विति॑।
 आयु॑र्वा उ॒द्गा॑ता।
 आयुः॑ क्ष॒त्तसङ्ग्र॑ही॒तारः॑।
 आयु॑षै॒वास्मि॑न्नायु॒र्दधा॑ति।
 श॒तग्ं श॑तं भवन्ति।

श॒तायुः॑ पुरु॒षः श॒तेन्द्रि॑यः।
आयु॑ष्येवेन्द्रि॒ये प्र॑ति॒तिष्ठ॑ति।
च॒तुश्श॒ता भ॑वन्ति।
चत॑स्रो दि॒शः।
दि॒क्ष्वे॒व प्र॑ति॒तिष्ठ॑ति ॥ 19 ॥

ब्र॒ह्मा वि॒श उ॑क्षति॒ दिश॑ एकं च ॥ 5 ॥

यथा॒ वै ह॒विषो॑ गृही॒तस्य॑ स्क॒न्दति॑।
ए॒वं वा ए॒तदश्व॑स्य स्क॒न्दति॑।
यन्नि॒क्तम॑ना॒लब्ध॑मु॒त्सृज॑न्ति।
यथ॑स्तो॒क्या अ॒न्वाह॑।
स॒र्व॒हु॒त॒मे॒वैनं॑ करो॒त्यस्क॑न्दाय।
अस्क॑न्न॒गं हि॑ तत्।
यद्धु॑तस्य स्क॒न्दति॑।
स॒हस्र॑म॒न्वाह॑।
स॒हस्र॑स॒म्मितः॑ सु॒वर्गो॑ लो॒कः।
सु॒वर्ग॑स्य॒ लो॒कस्या॒भिजि॑त्यै ॥ 20 ॥

यत्प॑रि॒मिता॑ अनु॒ब्रूया॑त्।
प॑रि॒मित॒मव॑रुन्धीत।
अ॑प॒रि॒मिता॑ अ॒न्वाह॑।
अ॑प॒रि॒मितः॑ सु॒वर्गो॑ लो॒कः।

सुव॒र्गस्य॑ लो॒कस्य॑ सम॒ष्ट्यै।
स्तो॒क्यां जु॒होति॑।
या ए॒व वर्ष्या॑ आ॒पः।
ता अ॒वरु॑न्धे।
अ॒स्यां जु॒होति॑।
इ॒यं वा अ॒ग्निर्वै॑श्वान॒रः ॥ 21 ॥

अ॒स्यामे॒वैनाः॑ प्र॒तिष्ठा॑पयति।
उ॒वाच॑ ह प्र॒जाप॑तिः।
स्तो॒क्यांसु॑ वा अ॒हम॑श्वमे॒धगं॑ सग्ग॒स्था॑पयामि।
तेन॒ ततः॑ सग्ग॒स्थिते॑न च॒रामी॑तिं।
अ॒ग्रये॑ स्वाहेत्या॒ह।
अ॒ग्रयं॑ ए॒वैनं॑ जुहोति।
सोमा॑य॒ स्वाहेत्या॑ह।
सोमा॑यै॒वैनं॑ जुहोति।
स॒वित्रे॑ स्वाहेत्या॒ह।
स॒वित्र ए॒वैनं॑ जुहोति ॥ 22 ॥

सर॑स्वत्यै॒ स्वाहेत्या॑ह।
सर॑स्वत्या ए॒वैनं॑ जुहोति।
पृ॒ष्णे स्वाहेत्या॑ह।
पृ॒ष्ण ए॒वैनं॑ जुहोति।

बृहस्पतये स्वाहेत्याह।
 बृहस्पतय एवैनं जुहोति।
 अपां मोदाय स्वाहेत्याह।
 अद्भ्य एवैनं जुहोति।
 वायवे स्वाहेत्याह।
 वायवं एवैनं जुहोति ॥ 23 ॥

मित्राय स्वाहेत्याह।
 मित्रायैवैनं जुहोति।
 वरुणाय स्वाहेत्याह।
 वरुणायैवैनं जुहोति ॥
 एताभ्यं एवैनं देवताभ्यो जुहोति।
 दशदश सम्पादं जुहोति।
 दशाक्षरा विराट्।
 अन्नं विराट्।
 विराजैवान्नाद्यमवरुन्धे।
 प्र वा एषोऽस्माल्लोकाच्च्यवते।
 यः पराचीराहुतीर्जुहोति।
 पुनःपुनरभ्यावर्तं जुहोति।
 अस्मिन्नेव लोके प्रतितिष्ठति।
 एतागं ह वाव सोऽश्वमेधस्य सग्स्थितिमुवाचास्कन्दाय।

अस्कन्न॒गं॑ हि तत्।

यद्य॒ज्ञस्य॑ सग॒स्थित॑स्य॒ स्कन्द॑ति ॥ 24 ॥

अ॒भिजि॑त्यै वैश्वान॒रः संवि॒त्र ए॒वैनं॑ जुहोति
वा॒यवं॑ ए॒वैनं॑ जुहोति च्यवते षट्च ॥ 6 ॥

प्र॒जाप॑तये त्वा जुष्टं प्रोक्षामीति॑ पुरस्तात्प्रत्यङ्क्तिष्ठन्प्रोक्षति॑।

प्र॒जाप॑तिर्वै दे॒वाना॑मन्नादो वी॒र्या॑वान्।

अ॒न्नाद्य॑मे॒वास्मि॑न्वी॒र्यं॑ दधाति।

तस्मा॒दश्वः॑ पशूनाम॑न्नादो वी॒र्या॑वत्तमः ॥

इन्द्रा॒ग्निभ्यां॑ त्वेति॑ दक्षिण॒तः।

इन्द्रा॒ग्नी वै दे॒वाना॑मोजिष्ठो बलिष्ठो॑।

ओजं॑ ए॒वास्मि॑न्बलं॑ दधाति।

तस्मा॒दश्वः॑ पशूनामोजिष्ठो बलिष्ठः॑।

वा॒यवे॑ त्वेति॑ प॒श्चात्।

वा॒युर्वै दे॒वाना॑मा॒शुः सा॑रसा॒रित॑मः ॥ 25 ॥

ज॒वमे॒वास्मि॑न्दधाति।

तस्मा॒दश्वः॑ पशूनामा॒शुः सा॑रसा॒रित॑मः।

विश्वे॑भ्यस्त्वा दे॒वेभ्य॑ इत्युत्तर॒तः।

विश्वे॑ वै दे॒वा दे॒वानां॑ यश॒स्वित॑माः।

यशं॑ ए॒वास्मि॑न्दधाति।

तस्मा॒दश्वः॑ पशूनां यश॒स्वित॑मः।

दे॒वेभ्य॒स्त्वेत्य॒धस्ता॑त् ।
 दे॒वा वै दे॒वाना॒मप॑चिततमाः ।
 अप॑चितिमे॒वास्मि॑न्दधाति ।
 तस्मा॒दश्वः॑ पशूनामपचिततमः ॥ 26 ॥

सर्वे॑भ्यस्त्वा दे॒वेभ्य॒ इत्यु॒परि॑ष्ठात् ।
 सर्वे॑ वै दे॒वास्त्विषि॑मन्तो हर॒स्विनः॑ ।
 त्विषि॑मे॒वास्मिन् ह॑रो दधाति ।
 तस्मा॒दश्वः॑ पशूनां त्विषि॑मान् हर॒स्वित॑मः ।
 दि॒वे त्वाऽन्तरि॑क्षाय त्वा पृथि॒व्यै त्वेत्या॑ह ।
 ए॒भ्य ए॒वैनं॑ लो॒केभ्यः॑ प्रोक्षति ।
 स॒ते त्वाऽस॑ते त्वाऽद्भ्य॒स्त्वौष॑धीभ्यस्त्वा॒ विश्वे॑भ्यस्त्वा
 भू॒तेभ्य॒ इत्या॑ह ।
 तस्मा॑दश्वमेधया॒जिन॒गुं सर्वा॑णि भू॒तान्यु॑पजीवन्ति ।
 ब्र॒ह्मवा॑दिनो॒ वद॑न्ति ।
 यत्प्रा॑जाप॒त्योऽश्वः॑ ।
 अथ॒ कस्मा॑देनम॒न्याभ्यो॑ दे॒वता॒भ्योऽपि॑ प्रोक्ष॒तीति॑ ।
 अश्वे॒ वै सर्वा॑ दे॒वता॑ अ॒न्वाय॑त्ताः ।
 तं यद्वि॒श्वेभ्य॑स्त्वा भू॒तेभ्य॒ इति॑ प्रो॒क्षति॑ ।
 दे॒वता॑ ए॒वास्मि॑न्न॒न्वाया॑तयति ।
 तस्मा॑दश्वे॒ सर्वा॑ दे॒वता॑ अ॒न्वाय॑त्ताः ॥ 27 ॥

सारसारितमोपचिततमः प्राजापत्योऽश्वः पञ्च च ॥ 7 ॥

यथा वै हविषो गृहीतस्य स्कन्दति।
 एवं वा एतदश्वस्य स्कन्दति।
 यत्प्रोक्षितमनालब्धमुत्सृजन्ति।
 यदश्वचरितानि जुहोति।
 सर्वहुतमेवैनं करोत्यस्कन्दाय।
 अस्कन्नगं हि तत्।
 यद्धृतस्य स्कन्दति।
 ईङ्गाराय स्वाहेङ्गृताय स्वाहेत्याह।
 एतानि वा अश्वचरितानि।
 चरितैरेवैनगं समर्धयति ॥ 28 ॥

तदाहुः।
 अनाहुतयो वा अश्वचरितानि।
 नैता होतव्या इति।
 अथो खल्वाहुः।
 होतव्या एव।
 अत्र वावैवं विद्वानश्वमेधगं सग्गस्थापयति।
 यदश्वचरितानि जुहोति।
 तस्माद्धोतव्या इति।

ब॒हि॒र्धा वा ए॒नमे॒तदा॒यत॑नाद्दधाति।
भ्रातृ॑व्यमस्मै जनयति ॥ 29 ॥

यस्या॑नायत॒नेऽन्यत्रा॒ग्नेराहु॑तीर्जुहोति।
सा॒वि॒त्रिया इ॒ष्ट्याः पु॒रस्ता॑श्चि॒वष्ट॒कृतः॑।
आ॒ह॒व॒नीयेऽश्व॑चरि॒तानि॑ जुहोति।
आ॒यत॑न ए॒वास्याहु॑तीर्जुहोति।
नास्मै॑ भ्रातृ॑व्यं जनयति।
तदा॑हुः।

य॒ज्ञ॒मु॒खेय॑ज्ञमु॒खे हो॒त॒व्याः॑।
य॒ज्ञस्य॑ क्लृ॒त्यै।
सु॒व॒र्गस्य॑ लो॒कस्या॑नु॒ख्यात्या॒ इति॑।
अथो॒ खल्वा॑हुः ॥ 30 ॥

यद्य॑ज्ञमु॒खे य॑ज्ञमु॒खे जुहु॑यात्।
प॒शुभि॑र्यज॒मानं॑ व्य॒र्धये॑त्।
अ॒वं सु॒व॒र्गा॒ल्लो॒कात्प॑द्येत।
पापी॑यान्श्स्यादिति।
स॒कृ॒दे॒व हो॑त॒व्याः॑।
न यज॑मानं प॒शुभि॑र्व्य॒र्धय॑ति।
अ॒भि सु॒व॒र्गं लो॒कं ज॑यति।
न पापी॑यान्भवति।

अ॒ष्टाच॑त्वारि॒गंश॑तम॒श्वरू॒पाणि॑ जुहोति।
 अ॒ष्टाच॑त्वारि॒गंश॑दक्षरा॒ जग॑ती।
 जाग॑तोऽश्वः प्राजाप॒त्यः समृ॑द्ध्यै।
 एक॑मतिरिक्तं जुहोति।
 तस्मा॑देकः प्र॒जास्व॑र्धुकः ॥ 31 ॥

अ॒र्धय॑ति ज॒नय॑ति ख॒ल्वाहु॑र्जगती॒ त्रीणि॑ च ॥ 8 ॥

वि॒भूर्मा॒त्रा प्र॒भूः पि॒त्रेत्या॑ह।
 इ॒यं वै मा॒ता।
 अ॒सौ पि॒ता।
 आ॒भ्यामे॒वैनं॑ परि॒ददा॑ति।
 अश्वो॑ऽसि॒ हयो॑ऽसीत्याह।
 शा॒स्त्ये॒वैन॑मे॒तत्।
 तस्मा॑च्छि॒ष्टाः प्र॒जा जा॑यन्ते।
 अत्यो॑ऽसीत्याह।
 तस्मा॑दश्वः सर्वा॑न्प॒शून॑त्येति।
 तस्मा॑दश्वः सर्वे॑षां पशू॒नाग् श्रैष्ठ्यं॑ गच्छति ॥ 32 ॥

प्र यशः॑ श्रैष्ठ्यमाप्नोति।
 य ए॒वं वेद॑।
 नरो॑ऽस्यर्वा॑ऽसि॒ सप्ति॑रसि वा॒ज्यंसी॑त्याह।
 रू॒पमे॒वास्यै॑तन्महि॒मानं॑ व्याच॑ष्टे।

ययुर्नामाऽसीत्याह।
 एतद्वा अश्वस्य प्रियं नामधेयम्।
 प्रियेणैवैनं नामधेयेनाभिवंदति।
 तस्मादप्यामित्रौ सङ्गत्य।
 नाम्ना चेद्ध्वयेते।
 मित्रमेव भवतः ॥ 33 ॥

आदित्यानां पत्वान्विहीत्याह।
 आदित्यानेवैनं गमयति।
 अग्रये स्वाहा स्वाहेन्द्राग्निभ्यामिति पूर्वहोमाञ्जुहोति।
 पूर्वं एव द्विषन्तं भ्रातृव्यमतिक्रामति।
 भूरसि भुवे त्वा भव्याय त्वा भविष्यते त्वेत्युत्सृजति सर्वत्वाय।
 देवा आशापाला एतं देवेभ्योश्च मेधाय प्रोक्षितं गोपायतेत्याह।
 शतं वै तल्प्या राजपुत्रा देवा आशापालाः।
 तेभ्य एवैनं परिददाति।
 ईश्वरो वा अश्वः प्रमुक्तः परां परावतं गन्तोः।
 इह धृतिः स्वाहेह विधृतिः स्वाहेह रन्तिः
 स्वाहेह रमन्तिः स्वाहेति चतृषु पथ्सु जुहोति ॥ 34 ॥

एता वा अश्वस्य बन्धनम्।
 ताभिरेवैनं बध्नाति।
 तस्मादश्वः प्रमुक्तो बन्धनमागच्छति।

तस्मा॒द॒श्वः॒ प्रमु॑क्तो॒ बन्ध॑नं॒ न ज॑हाति।
 रा॒ष्ट्रं वा अ॑श्वमे॒धः।
 रा॒ष्ट्रे ख॒लु वा ए॒ते व्या॑यच्छन्ते।
 येऽश्वं॒ मेध्य॑गुं रक्ष॑न्ति।
 तेषां॒ य उ॒दृचं॒ गच्छ॑न्ति।
 रा॒ष्ट्रादे॒व ते रा॒ष्ट्रं ग॑च्छन्ति।
 अथ॒ य उ॒दृचं॒ न गच्छ॑न्ति ॥ 35 ॥

रा॒ष्ट्रादे॒व ते व्य॑वच्छिद्यन्ते।
 परा॒ वा ए॒ष सि॑च्यते।
 योऽब॒लोऽश्व॑मे॒धेन॒ यज॑ते।
 यद॒मित्रा॑ अश्वं॒ विन्दे॑रन्।
 ह॒न्येता॑स्य य॒ज्ञः।
 च॒तुश्श॑ता र॒क्षन्ति॑।
 य॒ज्ञस्या॑घा॒ताय॑।
 अथा॒न्यमा॒नीय॑ प्रोक्षे॒युः।
 सैव॑ ततः॒ प्राय॑श्चित्तिः ॥ 36 ॥

ग॒च्छति॑ भ॒वतः॑ प॒थ्सु जु॑होति॒ न गच्छ॑न्ति॒ नव॑ च ॥ 9 ॥

प्र॒जाप॑तिर॒काम॑यताश्वमे॒धेन॑ यजे॒येति॑।
 स तपो॑ऽतप्यत।
 तस्य॑ तेपा॒नस्य॑।

स॒प्तात्म॑नो॒ दे॒वता॒ उद॑क्रामन् ।
 सा दी॒क्षाऽभ॑वत् ।
 स ए॒तानि॑ वैश्वदे॒वान्य॑पश्यत् ।
 तान्य॑जुहोत् ।
 तैर्वै स दी॒क्षामवा॑रुन्ध ।
 यद्वै॑श्वदे॒वानि॑ जुहोति ।
 दी॒क्षामे॒व तैर्यज॑मानोऽव॑रुन्धे ॥ 37 ॥

स॒प्त जु॑होति ।
 स॒प्त हि ता दे॒वता॑ उ॒दक्रा॑मन् ।
 अ॒न्वहं॑ जुहोति ।
 अ॒न्वहमे॒व दी॒क्षामवा॑रुन्धे ।
 त्रीणि॑ वैश्वदे॒वानि॑ जुहोति ।
 च॒त्वार्यौ॑द्ग्रह॒णानि॑ ।
 स॒प्त सम्प॑द्यन्ते ।
 स॒प्त वै शी॑र्ष॒ण्याः प्रा॒णाः ।
 प्रा॒णा दी॒क्षा ।
 प्रा॒णैरे॒व प्रा॒णान्दी॒क्षामवा॑रुन्धे ॥ 38 ॥

एक॑विंशतिं वैश्वदे॒वानि॑ जुहोति ।
 एक॑विंशतिर्वै दे॒वलो॒काः ।
 द्वाद॑श॒ मासाः॒ पञ्च॑र्तवः ।

त्रयं इ॒मे लो॒काः।
अ॒सावा॑दि॒त्य ए॑क॒वि॒गुं॒शः।
ए॒ष सु॑व॒र्गो लो॒कः।
तद्वै॒व्यं क्ष॒त्रम्।
सा श्रीः॑।
तद्ब्र॒ध्नस्य॑ वि॒ष्टप॑म्।
तथ्स्वारा॑ज्यमुच्यते ॥ 39 ॥

त्रि॒गुं॒शत॑मौद्ग्रह॒णानि॑ जुहोति।
त्रि॒गुं॒शद॑क्षरा वि॒राट्।
अन्नं॑ वि॒राट्।
वि॒राजै॑वान्नाद्यमव॑रुन्धे।
त्रे॒धा वि॒भज्य॑ दे॒वतां॑ जुहोति।
त्र्या॑वृ॒तो वै दे॒वाः।
त्र्या॑वृ॒त इ॒मे लो॒काः।
ए॒षां लो॒काना॑मा॒प्त्यै॑।
ए॒षां लो॒कानां॑ क्लृ॒प्त्यै॑।
अप् वा ए॒तस्मा॑त्प्रा॒णाः क्रा॑मन्ति ॥ 40 ॥

यो दी॒क्षाम॑तिरे॒चय॑ति।
स॒प्ता॒हं प्रच॑रन्ति।
स॒प्त वै शी॑र्ष॒ण्याः प्रा॒णाः।

प्रा॒णा दी॒क्षा।
 प्रा॒णैरे॒व प्रा॒णान्दी॒क्षाम॑वरुन्धे।
 पूर्णा॑हु॒तिमु॑त्त॒मां जु॑होति।
 सर्व॑ वै पूर्णा॑हु॒तिः।
 सर्व॑मे॒वाप्रो॑ति।
 अथो॑ इ॒यं वै पूर्णा॑हु॒तिः।
 अ॒स्यामे॒व प्रति॑तिष्ठति ॥ 41 ॥

रुन्धे प्रा॒णान्दी॒क्षाम॑वरुन्ध उच्यते क्रामन्ति तिष्ठति ॥ 10 ॥

प्र॒जाप॑तिरश्वमे॒धम॑सृजत।
 तग्ं सृष्टं न किञ्चनोदयच्छत्।
 तं वैश्व॑दे॒वान्ये॒वोद॑यच्छन्न।
 यद्वैश्व॑दे॒वानि॑ जुहोति।
 य॒ज्ञस्यो॑द्यत्यै।
 स्वाहाऽऽधि॒मार्धी॑ताय॒ स्वाहा॑।
 स्वाहाऽऽधी॑तं॒ मन॑से॒ स्वाहा॑।
 स्वाहा॒ मनः॑ प्र॒जाप॑तये॒ स्वाहा॑।
 काय॒ स्वाहा॒ कस्मै॑ स्वाहा॑ क॒तम॑स्मै॒ स्वाहे॑तिं
 प्राजाप॑त्ये मुख्ये॑ भवतः।
 प्र॒जाप॑तिमुखाभिरे॒वैनं॑ दे॒वता॑भिरुद्यच्छते ॥ 42 ॥

अदित्यै स्वाहाऽदित्यै मह्यै स्वाहाऽदित्यै सुमृडीकायै स्वाहेत्याह।
 इयं वा अदितिः।
 अस्या एवैनं प्रतिष्ठायोद्यच्छते।
 सरस्वत्यै स्वाहा सरस्वत्यै बृहत्यै स्वाहा सरस्वत्यै
 पावकायै स्वाहेत्याह।
 वाग्वै सरस्वती।
 वाचैवैनमुद्यच्छते।
 पूष्णे स्वाहा पूष्णे प्रपथ्याय स्वाहा पूष्णे नरन्धिषाय स्वहेत्याह।
 पशवो वै पूषा।
 पशुभिरेवैनमुद्यच्छते।
 त्वष्ट्रे स्वाहा त्वष्ट्रे तुरीपाय स्वाहा त्वष्ट्रे पुरुरूपाय स्वाहेत्याह।
 त्वष्ट्रा वै पशूनां मिथुनानागं रूपकृत्।
 रूपमेव पशुषु दधाति।
 अथो रूपैरेवैनमुद्यच्छते।
 विष्णवे स्वाहा विष्णवे निखुर्यपाय स्वाहा विष्णवे
 निभूयपाय स्वाहेत्याह।
 यज्ञो वै विष्णुः।
 यज्ञायैवैनमुद्यच्छते।
 पूर्णाहुतिमुत्तमां जुहोति।
 प्रत्युत्तब्ध्यै सयत्वाय ॥ 43 ॥

यच्छृ॒ते पुरु॒रूपाय॒ स्वाहेत्या॑हाष्टौ च ॥ 11 ॥

सा॒वि॒त्रम॒ष्टाक॑पालं प्रा॒तर्निर्व॑पति।

अ॒ष्टाक्ष॑रा गाय॒त्री।

गा॒य॒त्रं प्रा॑तस्स॒व॒नम्।

प्रा॒तस्स॒व॒नादे॒वैनं॑ गाय॒त्रियाश्छ॑न्द॒सोऽधि॑ निर्मि॒मी॒ते।

अथो॑ प्रा॒तस्स॒व॒नमे॒व तेना॑प्रोति।

गा॒य॒त्रीं छ॑न्दः।

स॒वि॒त्रे प्र॑स॒वि॒त्र एका॑दशकपालं म॒ध्यन्दि॑ने।

एका॑दशाक्षरा त्रि॒ष्टुप्।

त्रै॒ष्टुभं॑ माध्य॑न्दि॒नगुं॑ स॒व॒नम्।

माध्य॑न्दि॒नादे॒वैनगुं॑ स॒व॒नात्त्रि॒ष्टुभश्छ॑न्द॒सोऽधि॑ निर्मि॒मी॒ते ॥ 44 ॥

अथो॑ माध्य॑न्दि॒नमे॒व स॒व॒नं तेना॑प्रोति।

त्रि॒ष्टुभं॑ छ॑न्दः।

स॒वि॒त्र आ॑स॒वि॒त्रे द्वा॑दशकपालमपरा॒ह्णे।

द्वा॑दशाक्षरा॒ जग॑ती।

जा॒ग॒तं तृ॒तीय॑स॒व॒नम्।

तृ॒ती॒य॒स॒व॒नादे॒वैनं॑ जग॑त्याश्छ॑न्द॒सोऽधि॑ निर्मि॒मी॒ते।

अथो॑ तृ॒ती॒य॒स॒व॒नमे॒व तेना॑प्रोति।

जग॑तीं॒ छ॑न्दः।

ई॒श्व॒रो वा अ॒श्वः प्र॑मु॒क्तः परा॑ परा॒व॒तं ग॒न्तोः॑।

इह धृतिः स्वाहेह विधृतिः स्वाहेह रन्तिः स्वाहेह रमतिः
स्वाहेति चतस्र आहुतीर्जुहोति ॥ 45 ॥

चतस्रो दिशः।
दिग्भिरेवैनं परिगृह्णाति।
आश्वत्थो व्रजो भवति।
प्रजापतिर्देवेभ्यो निलायत।
अश्वो रूपं कृत्वा।
सोऽश्वत्थे संवत्सरमतिष्ठत्।
तदश्वत्थस्याश्वत्थत्वम्।
यदाश्वत्थो व्रजो भवति।
स्व एवैनं योनौ प्रतिष्ठापयति ॥ 46 ॥

त्रिष्टुभश्छन्दसोऽधि निर्मिमीते जुहोति नवं च ॥ 12 ॥

आ ब्रह्मन्ब्राह्मणो ब्रह्मवर्चसी जायतामित्याह।
ब्राह्मण एव ब्रह्मवर्चसं दधाति।
तस्मात्पुरा ब्राह्मणो ब्रह्मवर्चस्यंजायत।
आऽस्मिन्नाष्ट्रे राजन्यं इषव्यः शूरो महारथो जायतामित्याह।
राजन्यं एव शौर्यं महिमानं दधाति।
तस्मात्पुरा राजन्यं इषव्यः शूरो महारथोऽजायत।
दोग्धी धेनुरित्याह।
धेन्वामेव पयो दधाति।

तस्मात्पुरा दोग्धीं धेनुरजायत।
वोढाऽनङ्घानित्याह ॥ 47 ॥

अनङ्घुह्येव वीर्यं दधाति।
तस्मात्पुरा वोढाऽनङ्घानजायत।
आशुः सप्तिरित्याह।
अश्वं एव ज्वं दधाति।
तस्मात्पुराऽऽशुरश्वोऽजायत।
पुरन्धिर्योषेत्याह।
योषित्येव रूपं दधाति।
तस्मात्स्त्री युवतिः प्रिया भावुका।
जिष्णू रथेष्ठा इत्याह।
आ ह वै तत्र जिष्णू रथेष्ठा जायते ॥ 48 ॥

यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते।
सभेयो युवेत्याह।
यो वै पूर्ववयसी।
स सभेयो युवा।
तस्माद्युवा पुमान्प्रियो भावुकः।
आऽस्य यजमानस्य वीरो जायतामित्याह।
आ ह वै तत्र यजमानस्य वीरो जायते।
यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते।

नि॒का॒मे नि॒का॒मे नः पु॒र्जन्यो॑ व॒र्ष॒त्वित्या॑ह ।
 नि॒का॒मे नि॒का॒मे ह॒ वै तत्र॑ पु॒र्जन्यो॑ व॒र्ष॒ति ।
 यत्रै॒तेन॑ य॒ज्ञेन॒ यज॑न्ते ।
 फ॒लि॒न्यो॑ न॒ ओष॑धयः पच्यन्ता॒मित्या॑ह ।
 फ॒लि॒न्यो॑ ह॒ वै तत्रो॑षधयः पच्यन्ते ।
 यत्रै॒तेन॑ य॒ज्ञेन॒ यज॑न्ते ।
 यो॒ग॒क्षे॒मो नः॑ कल्पता॒मित्या॑ह ।
 कल्प॑न्ते ह॒ वै तत्र॑ प्र॒जाभ्यो॑ यो॒ग॒क्षे॒मः ।
 यत्रै॒तेन॑ य॒ज्ञेन॒ यज॑न्ते ॥ 49 ॥

अ॒न॒ङ्घ्रानित्या॑ह जायते व॒र्ष॒ति स॒प्त च॑ ॥ 13 ॥

प्र॒जाप॑तिर्दे॒वेभ्यो॑ य॒ज्ञान्व्यादि॑शत् ।
 स आ॒त्मन्न॑श्वमे॒धम॑धत्त ।
 तं दे॒वा अ॑ब्रुवन् ।
 ए॒ष वाव॑ य॒ज्ञः ।
 यद॑श्वमे॒धः ।
 अप्ये॒व नोऽत्रा॑स्त्विति॑ ।
 तेभ्य॑ ए॒तान॑न्नहो॒मान्प्राय॑च्छत् ।
 तान॑जुहोत् ।
 तैर्वै॑ स दे॒वान॑प्रीणात् ।
 यद॑न्नहो॒माञ्जु॑होति ॥ 50 ॥

दे॒वाने॒व तैर्य॑ज॒मानः॑ प्रीणाति।

आ॒ज्ये॒न जु॒होति॑।

अ॒ग्ने॒र्वा ए॒तद्रूप॑म्।

यदा॒ज्य॑म्।

यदा॒ज्ये॒न जु॒होति॑।

अ॒ग्नि॒मे॒व तत्प्री॑णाति।

मधु॑ना जुहोति।

म॒ह॒त्यै वा ए॒तद्दे॒वता॑यै रू॒पम्।

यन्मधु॑।

यन्मधु॑ना जुहोति ॥ 51 ॥

म॒ह॒ती॒मे॒व तद्दे॒वता॑ प्रीणाति।

त॒ण्डु॒लैर्जु॑होति।

वसू॑नां वा ए॒तद्रूप॑म्।

यत्त॑ण्डुलाः।

यत्त॑ण्डुलैर्जुहोति।

वसू॑ने॒व तत्प्री॑णाति।

पृथु॑कैर्जुहोति।

रु॒द्राणां॑ वा ए॒तद्रूप॑म्।

यत्पृथु॑काः।

यत्पृथु॑कैर्जुहोति ॥ 52 ॥

रुद्रानेव तत्प्रीणाति।
लाजैर्जुहोति।
आदित्यानां वा एतद्रूपम्।
यल्लाजाः।
यल्लाजैर्जुहोति।
आदित्यानेव तत्प्रीणाति।
करम्बैर्जुहोति।
विश्वेषां वा एतद्देवानाग् रूपम्।
यत्करम्बाः।
यत्करम्बैर्जुहोति ॥ 53 ॥

विश्वानेव तद्देवान्प्रीणाति।
धानाभिर्जुहोति।
नक्षत्राणां वा एतद्रूपम्।
यद्धानाः।
यद्धानाभिर्जुहोति।
नक्षत्राण्येव तत्प्रीणाति।
सक्तुभिर्जुहोति।
प्रजापतेर्वा एतद्रूपम्।
यथ्सक्तवः।
यथ्सक्तुभिर्जुहोति ॥ 54 ॥

प्र॒जाप॑तिमे॒व तत्प्री॑णाति।
 म॒सू॒स्यैर्जु॑होति।
 सर्वा॑सां॒ वा ए॒तद्दे॒वता॑नाग्ं रू॒पम्।
 यन्म॒सू॒स्यानि॑।
 यन्म॒सू॒स्यैर्जु॑होति।
 सर्वा॑ ए॒व तद्दे॒वताः॑ प्रीणाति।
 प्रि॒यङ्गु॑तण्डु॒लैर्जु॑होति।
 प्रि॒याङ्गां॑ ह॒ वै नामै॑ते।
 ए॒तैर्वै दे॒वा अश्व॑स्याङ्गा॑नि॒ सम॑दधुः।
 यत्प्रि॑यङ्गु॒तण्डु॒लैर्जु॑होति।
 अश्व॑स्यै॒वाङ्गा॑नि॒ सन्द॑धाति।
 दशा॑न्ना॒नि जु॑होति।
 दशा॑क्षरा॒ वि॒राट्।
 वि॒राट्कृ॑त्स्नस्या॒न्नाद्य॑स्याव॒रुद्ध्यै ॥ 55 ॥

जु॒होति॑ मधु॒ना जु॑होति॒ पृथु॑कैर्जु॒होति॑ क॒रम्बै॑जु॒होति॑
 सक्तु॑भिर्जु॒होति॑ प्रि॒यङ्गु॑तण्डु॒लैर्जु॑होति॒ च॒त्वारि॑ च ॥ 14 ॥

अ॒न्नहो॑माना॒ज्येना॒ग्नेर्मधु॑ना॒ तण्डु॑लैः पृथु॑कैर्ला॒जैः
 क॒रम्बै॑र्धाना॒भिः सक्तु॑भिर्म॒सू॒स्यैः प्रि॒यङ्गु॑तण्डु॒लैर्दशा॑न्ना॒नि द्वा॑दश ॥

प्र॒जाप॑तिरश्वमे॒धम॑सृजत।
 तग्ं सृ॒ष्टग्ं रक्षा॑ग्ंस्यजिघाग्ंसन्।

स ए॒तान्प्र॒जाप॑ति॒र्नक्त॑ग्ं हो॒मान॑पश्यत्।
तान॑जुहोत्।
तैर्वै स य॒ज्ञाद्र॑क्षा॒ग॒स्यपा॑हन्।
यन्न॑क्त॒ग्ं हो॒माञ्जु॑होति।
य॒ज्ञादे॒व तैर्य॑ज॒मानो॒ रक्षा॑ग॒स्यप॑हन्ति।
आज्ये॑न जुहोति।
वज्रो॒ वा आज्य॑म्।
वज्रे॑णै॒व य॒ज्ञाद्र॑क्षा॒ग॒स्यप॑हन्ति ॥ 56 ॥

आज्य॑स्य प्रति॒पदं॑ करोति।
प्रा॒णो वा आज्य॑म्।
मु॒ख॒त ए॒वास्यं॑ प्रा॒णं द॑धाति।
अ॒न्न॒हो॒माञ्जु॑होति।
शरी॑र॒वदे॒वावरु॑न्धे।
व्य॒त्यासं॑ जुहोति।
उ॒भय॑स्यावरु॒ध्यै।
नक्तं॑ जुहोति।
रक्ष॑सा॒मप॑हत्यै।
आज्ये॑नान्त॒तो जु॑होति ॥ 57 ॥

प्रा॒णो वा आज्य॑म्।
उ॒भय॑त ए॒वास्यं॑ प्रा॒णं द॑धाति।

पुरस्ताच्चोपरिष्ठाच्च ।
 एकस्मै स्वाहेत्याह ।
 अस्मिन्नेव लोके प्रतितिष्ठति ।
 द्वाभ्याग् स्वाहेत्याह ।
 अमुष्मिन्नेव लोके प्रतितिष्ठति ।
 उभयोरेव लोकयोः प्रतितिष्ठति ।
 अस्मिग्श्चामुष्मिग्श्च ।
 शताय स्वाहेत्याह ।
 शतायुर्वै पुरुषः शतवीर्यः ।
 आयुरेव वीर्यमवरुन्धे ।
 सहस्राय स्वाहेत्याह ।
 आयुर्वै सहस्रम् ।
 आयुरेवावरुन्धे ।
 सर्वस्मै स्वाहेत्याह ।
 अपरिमितमेवावरुन्धे ॥ 58 ॥

एव यज्ञाद्रक्षागस्यपहन्त्यन्ततो जुहोति
 शताय स्वाहेत्याह सप्त च ॥ 15 ॥

प्रजापतिं वा एष ईप्सतीत्याहुः ।
 योऽश्वमेधेन यजत् इति ।
 अथो आहुः ।

सर्वाणि भूतानीति।

एकस्मै स्वाहेत्याह।

प्रजापतिर्वा एकः।

तमेवाप्रोति।

एकस्मै स्वाहा द्वाभ्याग् स्वाहेत्यभिपूर्वमाहुतीर्जुहोति।

अभिपूर्वमेव सुवर्गं लोकमेति।

एकोत्तरं जुहोति ॥ 59 ॥

एकवदेव सुवर्गं लोकमेति।

सन्ततं जुहोति।

सुवर्गस्य लोकस्य सन्तत्यै।

शताय स्वाहेत्याह।

शतायुर्वे पुरुषः शतवीर्यः।

आयुरेव वीर्यमवरुन्धे।

सहस्राय स्वाहेत्याह।

आयुर्वे सहस्रम्।

आयुरेवावरुन्धे।

अयुताय स्वाहा नियुताय स्वाहा प्रयुताय स्वाहेत्याह ॥ 60 ॥

त्रयं इमे लोकाः।

इमानेव लोकानवरुन्धे।

अर्बुदाय स्वाहेत्याह।

वाग्वा अर्बुदम्।
 वाचमेवावरुन्धे।
 न्यर्बुदाय स्वाहेत्याह।
 यो वै वाचो भूमा।
 तन्न्यर्बुदम्।
 वाच एव भूमानमवरुन्धे।
 समुद्राय स्वाहेत्याह ॥ 61 ॥
 समुद्रमेवाप्रौति।
 मध्याय स्वाहेत्याह।
 मध्यमेवाप्रौति।
 अन्ताय स्वाहेत्याह।
 अन्तमेवाप्रौति।
 परार्धाय स्वाहेत्याह।
 परार्धमेवाप्रौति।
 उषसे स्वाहा व्युष्ट्यै स्वाहेत्याह।
 रात्रिर्वा उषाः।
 अहर्व्युष्टिः।
 अहोरात्रे एवावरुन्धे।
 अथो अहोरात्रयोरेव प्रतितिष्ठति।
 ता यदुभयीर्दिवा वा नक्तं वा जुहुयात्।

अ॒हो॒रा॒त्रे मो॑हयेत्।

उ॒षसे॒ स्वाहा॒ व्यु॑ष्ट्यै॒ स्वाहो॑दे॒ष्यते॒ स्वाहो॑द्यु॒ते स्वा॒हेत्यनु॑दिते जुहोति।

उ॒दि॒ताय॒ स्वाहा॑ सु॒वर्गा॒य स्वाहा॑ लो॒काय॒ स्वाहे॒त्युदि॑ते जुहोति।

अ॒हो॒रा॒त्रयो॒रव्य॑तिमोहाय ॥ 62 ॥

एको॒त्तरं॑ जु॒होति॑ प्र॒युता॑य॒ स्वाहे॒त्याह॑ समु॒द्राय॑

स्वाहे॒त्याहा॒र्व्यु॑ष्टिः स॒प्त च॑ ॥ 16 ॥

वि॒भूर्मा॒त्रा प्र॒भूः पि॒त्रेत्य॑श्वना॒मानि॑ जुहोति।

उ॒भयो॑रे॒वैनं॑ लो॒कयो॑र्ना॒मधे॑यं गमयति।

आ॒य॒नाय॒ स्वाहा॒ प्राय॑णाय॒ स्वाहे॒त्युद्वा॑वाञ्जुहोति।

सर्व॑मे॒वैन॒मस्क॑न्नग्ं सु॒वर्गं॑ लो॒कं ग॑मयति।

अ॒ग्रये॒ स्वाहा॒ सोमा॑य॒ स्वाहे॒ति॑ पूर्॒वहो॒माञ्जु॑होति।

पूर्व॑ ए॒व द्वि॑षन्तं॒ भ्रातृ॑व्य॒मतिक्राम॑ति।

पृथि॒व्यै स्वाहा॑ऽन्तरि॑क्षाय॒ स्वाहे॒त्याह॑।

य॒था॒ य॒जुरे॒वैतत्।

अ॒ग्रये॒ स्वाहा॒ सोमा॑य॒ स्वाहे॒ति॑ पूर्॒वदी॒क्षा जु॑होति।

पूर्व॑ ए॒व द्वि॑षन्तं॒ भ्रातृ॑व्य॒मतिक्राम॑ति ॥ 63 ॥

पृथि॒व्यै स्वाहा॑ऽन्तरि॑क्षाय॒ स्वाहे॒त्येक॑वि॒गंशि॑नीं॒ दी॒क्षां जु॑होति।

एक॑वि॒गंशति॑र्वै दे॒वलो॒काः।

द्वा॑द॒श मा॒साः प॒ञ्च॒र्तवः॑।

त्रयं॑ इ॒मे लो॒काः।

असावा॑दि॒त्य ए॑कवि॒गुंशः॑ ।
 ए॒ष सु॑व॒र्गो लो॒कः ।
 सु॒व॒र्गस्य॑ लो॒कस्य॑ सम॑ष्ट्यै ।
 भुवो॑ दे॒वानां॑ कर्म॒णेत्यु॑तुदी॒क्षा जु॑होति ।
 ऋ॒तूने॒वास्मै॑ कल्पयति ।
 अ॒ग्रये॒ स्वाहा॑ वा॒यवे॒ स्वाहेति॑ जुहोत्यन॑न्तरित्यै ॥ 64 ॥

अ॒र्वाङ् य॒ज्ञः सङ्क्राम॑त्वित्या॒प्तीर्जु॑होति ।
 सु॒व॒र्गस्य॑ लो॒कस्या॑प्त्यै ।
 भू॒तं भव्यं॑ भवि॒ष्यदिति॑ पर्या॒प्तीर्जु॑होति ।
 सु॒व॒र्गस्य॑ लो॒कस्य॑ पर्या॒प्त्यै ।
 आ मे॑ गृ॒हा भ॑व॒न्त्वित्या॒भूर्जु॑होति ।
 सु॒व॒र्गस्य॑ लो॒कस्या॑भू॒त्यै ।
 अ॒ग्निना॒ तपोऽन्व॑भव॒दित्यनु॑भूर्जु॒होति॑ ।
 सु॒व॒र्गस्य॑ लो॒कस्यानु॑भू॒त्यै ।
 स्वाहा॑ऽऽधि॒माधी॑ताय॒ स्वाहेति॑ सम॑स्तानि वैश्वदे॒वानि॑ जुहोति ।
 सम॑स्तमे॒व द्वि॒षन्तं॑ भ्रातृ॒व्यमति॑क्रामति ॥ 65 ॥

द्द॒भ्यः स्वाहा॑ ह॒नूभ्या॑ग् स्वाहेत्यङ्ग॒होमाञ्जु॑होति ।
 अ॒ङ्गैः अ॒ङ्गै॒ वै पु॑रुषस्य पा॒प्मोप॑श्लिष्टः ।
 अ॒ङ्गाद॑ङ्गादे॒वैनं॑ पा॒प्मन॒स्तेन॑ मुञ्चति ।
 अ॒ञ्ज्ये॒ताय॑ स्वाहा॑ कृ॒ष्णाय॑ स्वाहा॑ श्वे॒ताय॑

स्वाहेत्यंश्वरूपाणि जुहोति।
रूपैरेवैनगुं समर्धयति।
ओषधीभ्यः स्वाहा मूलेभ्यः स्वाहेत्योषधिहोमाञ्जुहोति।
द्वय्यो वा ओषधयः।
पुष्पेभ्योऽन्याः फलं गृह्णन्ति।
मूलेभ्योऽन्याः।
ता एवोभयीरवरुन्धे ॥ 66 ॥

वनस्पतिभ्यः स्वाहेति वनस्पतिहोमाञ्जुहोति।
आरण्यस्यान्नाद्यस्यावरुध्यै।
मेषस्त्वा पचतैरवत्वित्यपाव्यानि जुहोति।
प्राणा वै देवा अपाव्याः।
प्राणानेवावरुन्धे।
कूप्याभ्यः स्वाहाऽद्भ्यः स्वाहेत्यपागं होमाञ्जुहोति।
अप्सु वा आपः।
अन्नं वा आपः।
अद्भ्यो वा अन्नं जायते।
यदेवाद्भ्योऽन्नं जायते।
तदवरुन्धे ॥ 67 ॥

पूर्वदीक्षा जुहोति पूर्व एव द्विषन्तं भ्रातृव्यमतिक्रामत्यनन्तरित्यै
क्रामति रुन्धे जायत एकं च ॥ 17 ॥

अम्भाग्॑सि जुहोति।
अ॒यं वै लो॒कोऽम्भाग्॑सि।
तस्य॑ वस॒वोऽधि॑पतयः।
अ॒ग्निज्यो॑तिः।
यदम्भाग्॑सि जुहोति।
इ॒ममे॒व लो॒कमव॑रुन्धे।
वसू॑ना॒गुं सायु॑ज्यं गच्छति।
अ॒ग्निं ज्योति॑रवरुन्धे।
नभाग्॑सि जुहोति।
अ॒न्तरि॑क्षं वै नभाग्॑सि ॥ 68 ॥

तस्य॑ रु॒द्रा अधि॑पतयः।
वा॒युज्यो॑तिः।
यन्नभाग्॑सि जुहोति।
अ॒न्तरि॑क्षमे॒वाव॑रुन्धे।
रु॒द्राणा॑गुं सायु॑ज्यं गच्छति।
वा॒युं ज्योति॑रवरुन्धे।
महाग्॑सि जुहोति।
अ॒सौ वै लो॒को महाग्॑सि।
तस्या॑दि॒त्या अधि॑पतयः।
सूर्यो॑ ज्योतिः ॥ 69 ॥

यन्महाग्ंसि जुहोति।
 अमुमेव लोकमवरुन्धे।
 आदित्यानाग्ं सायुज्यं गच्छति।
 सूर्यं ज्योतिरवरुन्धे।
 नमो राज्ञे नमो वरुणायेति यव्यानि जुहोति।
 अन्नाद्यस्यावरुध्यै।
 मयोभूर्वातो अभि वातूस्त्रा इति गव्यानि जुहोति।
 पशूनामवरुध्यै।
 प्राणाय स्वाहा व्यानाय स्वाहेति सन्ततिहोमाञ्जुहोति।
 सुवर्गस्य लोकस्य सन्तत्यै ॥ 70 ॥

सिताय स्वाहाऽसिताय स्वाहेति प्रमुंक्तीर्जुहोति।
 सुवर्गस्य लोकस्य प्रमुंक्त्यै।
 पृथिव्यै स्वाहाऽन्तरिक्षाय स्वाहेत्याह।
 यथा यजुरेवैतत्।
 दत्वते स्वाहाऽदन्तकाय स्वाहेति शरीरहोमाञ्जुहोति।
 पितृलोकमेव तैर्यजमानोऽवरुन्धे।
 कस्त्वां युनक्ति स त्वां युनक्त्विति परिधीन् युनक्ति।
 इमे वै लोकाः परिधयः।
 इमानेवास्मै लोकान् युनक्ति।
 सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै ॥ 71 ॥

यः प्राणतो य आत्मदा इति महिमानौ जुहोति।
 सुवर्गो वै लोको महः।
 सुवर्गमेव ताभ्यां लोकं यजमानोऽवरुन्धे।
 आ ब्रह्मन्ब्राह्मणो ब्रह्मवर्चसी जायतामिति समस्तानि
 ब्रह्मवर्चसानि जुहोति।
 ब्रह्मवर्चसमेव तैर्यजमानोऽवरुन्धे।
 जज्ञि बीजमिति जुहोत्यनन्तरित्यै।
 अग्रये समनमत्पृथिव्यै समनमदिति सन्नतिहोमाञ्जुहोति।
 सुवर्गस्य लोकस्य सन्नत्यै।
 भूताय स्वाहा भविष्यते स्वाहेति भूताभव्यौ होमौ जुहोति।
 अयं वै लोको भूतम् ॥ 72 ॥

असौ भविष्यत्।
 अनयोरेव लोकयोः प्रतितिष्ठति।
 सर्वस्याप्त्यै।
 सर्वस्यावरुद्ध्यै।
 यदक्रन्दः प्रथमं जायमान् इत्यश्वस्तोमीयं जुहोति।
 सर्वस्याप्त्यै।
 सर्वस्य जित्यै।
 सर्वमेव तेनाप्रोति।

सर्वं जयति।

योऽश्वमेधेन यजते ॥ 73 ॥

य उं चैनमेवं वेद।

यज्ञं रक्षाग्स्यजिघागंसन्।

स एतान्प्रजापतिर्नक्तगंहोमानपश्यत्।

तानञ्जुहोत्।

तैर्वै स यज्ञाद्रक्षाग्स्यपाहन्।

यन्नक्तगंहोमाञ्जुहोति।

यज्ञादेव तैर्यजमानो रक्षाग्स्यपहन्ति।

उषसे स्वाहा व्युष्ट्यै स्वाहेत्यन्ततो जुहोति।

सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै ॥ 74 ॥

वै नभागंसि सूर्यो ज्योतिः सन्तत्यै

समष्ट्यै भूतं यजते नवं च ॥ 18 ॥

एकयूपो वैकादशिनी वा।

अन्येषां यज्ञानां यूपा भवन्ति।

एकविंशिन्यश्वमेधस्य।

सुवर्गस्य लोकस्याभिजित्यै।

बैल्वो वा खादिरो वा पालाशो वा।

अन्येषां यज्ञक्रतूनां यूपा भवन्ति।

राञ्जुदालु एकविंशत्यरत्निरश्वमेधस्य।

सु॒व॒र्गस्य॑ लो॒कस्य॑ सम॒ष्ट्यै॑ ।
नान्येषां॑ प॒शूनां॑ तै॒ज॒न्या अ॑व॒द्यन्ति॑ ।
अ॒व॒द्यन्त्य॑श्व॒स्य ॥ 75 ॥

पा॒प्मा वै तै॑ज॒नी ।
पा॒प्मनोऽप॑ह॒त्यै ।
पृ॒क्ष॒शा॒खाया॑म॒न्येषां॑ प॒शूनाम॑व॒द्यन्ति॑ ।
वे॒त॒स॒शा॒खाया॑म॒श्व॑स्य ।
अ॒प्सुयो॑नि॒र्वा अ॒श्वः॑ ।
अ॒प्सु॒जो वे॑त॒सः॑ ।
स्व ए॒वास्य॑ योना॒वव॑द्यति ।
यूपै॑षु ग्रा॒म्यान्प॒शून्नि॑यु॒ञ्जन्ति॑ ।
आ॒रो॒केष्वार॑ण्यान्धा॒रय॑न्ति ।
प॒शूनां॑ व्यावृ॒त्यै ।
आ ग्रा॒म्यान्प॒शून्ल॑भ॒न्ते ।
प्रा॒र॒ण्यान्सृ॑जन्ति ।
पा॒प्मनोऽप॑ह॒त्यै ॥ 76 ॥

अ॒श्व॑स्य॒ व्यावृ॑त्यै॒ त्रीणि॑ च ॥ 19 ॥

रा॒ञ्जु॒दाल॑मग्नि॒ष्ठं मि॑नोति ।
भ्रू॒ण॒ह॒त्याया॑ अ॒प॑ह॒त्यै ।
पौतु॑द्रवाव॒भितो॑ भवतः ।

पुण्यस्य गन्धस्यावरुद्ध्यै।
 भ्रूणहृत्यामेवास्मादपहत्यं।
 पुण्येन गन्धेनोभयतः परिगृह्णाति।
 षड्बैलुवा भवन्ति।
 ब्रह्मवर्चसस्यावरुद्ध्यै।
 षट्त्वादिराः।
 तेजसोऽवरुद्ध्यै ॥ 77 ॥

षट्त्वालाशाः।
 सोमपीथस्यावरुद्ध्यै।
 एकविंशतिः सम्पद्यन्ते।
 एकविंशतिर्वै देवलोकाः।
 द्वादश मासाः पञ्चर्तवः।
 त्रयं इमे लोकाः।
 असावादित्य एकविंशः।
 एष सुवर्गो लोकः।
 सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै।
 शतं पशवो भवन्ति ॥ 78 ॥

शतायुः पुरुषः शतेन्द्रियः।
 आयुष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठति।
 सर्वं वा अश्वमेध्याप्रौति।

अपरिमिता भवन्ति।
 अपरिमितस्यावरुद्ध्यै।
 ब्रह्मवादिनो वदन्ति।
 कस्मात्सत्यात्।
 दक्षिणतोऽन्येषां पशूनामवदन्ति।
 उत्तरतोऽश्वस्येति।
 वारुणो वा अश्वः ॥ 79 ॥

एषा वै वरुणस्य दिक्।
 स्वायामेवास्य दिश्यवदति।
 यदितरेषां पशूनामवदति।
 शतदेवत्यं तेनावरुन्धे।
 चितेऽग्नावधिवैतसे कटेऽश्वं चिनोति।
 अफ्सुयोनिर्वा अश्वः।
 अफ्सुजो वैतसः।
 स्व एवैनं योनौ प्रतिष्ठापयति।
 पुरस्तात्प्रत्यश्च तूपरं चिनोति।
 पश्चात्प्राचीनं गोमृगम् ॥ 80 ॥

प्राणापानावेवास्मिन्सम्यञ्चौ दधाति।
 अश्वं तूपरं गोमृगमिति सर्वहुतं एताञ्जुहोति।
 एषां लोकानामभिजित्यै।

आ॒त्मना॒ऽभिजु॑होति।
 सा॒त्मान॑मे॒वैन॒गुं स॑त॒नुं करो॑ति।
 सा॒त्माऽमु॑ष्मि॒न्लोके॑ भ॒वति।
 य ए॒वं वेद॑।
 अथो॒ वसो॑रे॒व धारां॑ ते॒नाव॑रुन्धे।
 इ॒लुव॑र्दाय॒ स्वाहा॑ ब॒लिव॑र्दाय॒ स्वाहे॑त्याह।
 सं॒व॒थ्स॒रो वा इ॑लुव॒र्दः।
 प॒रि॒व॒थ्स॒रो ब॑लिव॒र्दः।
 सं॒व॒थ्स॒रादे॒व प॑रि॒व॒थ्स॒रादा॑युर॒वरु॑न्धे।
 आ॒युरे॒वास्मि॑न्दधाति।
 तस्मा॑द॒श्वमे॑धया॒जी ज॒रसा॑ वि॒स्रसा॑ऽमुं लो॒कमे॑ति ॥ 81 ॥

तेज॒सोऽवरु॑ध्यै भव॒न्त्यश्वो॑ गोमृ॒गमि॑लुव॒र्दश्च॑त्वारि॒ च ॥ 20 ॥

ए॒क॒वि॒गुं॑शो॒ऽग्नि॑र्भवति।
 ए॒क॒वि॒गुं॑शः स्तोमः।
 ए॒क॒वि॒गुं॑शति॒र्यूपो॑ः।
 यथा॒ वा अ॒श्वो॑ व॒र्षभा॑ वा॒ वृषा॑णः स॒ग्गस्फु॑रेर॒न्न।
 ए॒वमे॑तथ॒स्तोमाः॑ स॒ग्गस्फु॑रन्ते।
 यदे॑क॒वि॒गुं॑शाः।
 ते यथ्स॑मृच्छे॒रन्न॑।
 ह॒न्येता॑स्य य॒ज्ञः।

द्वा॒द॒श ए॒वाग्निः॑ स्या॒दित्या॑हुः।

द्वा॒द॒शः स्तोमः॑ ॥ 82 ॥

एका॑द॒श यू॒पाः।

यद्द्वा॑द॒शोऽग्नि॑र्भव॒न्ति।

द्वा॑द॒श मा॒साः संव॑त्सरः।

सं॒व॒त्स॒रेणै॒वास्मा॑ अ॒न्नम॑व॒रुन्धे॑।

यद्द॒श यू॒पा भ॑व॒न्ति।

द॒शाक्ष॑रा वि॒राट्।

अ॒न्नं वि॒राट्।

वि॒राजै॒वान्नाद्य॑म॒वरु॑न्धे।

य ए॑का॒द॒शः।

स्तनं॑ ए॒वास्यै॑ सः ॥ 83 ॥

दु॒ह ए॒वैनां॑ तेन॑।

तदा॑हुः।

यद्द्वा॑द॒शोऽग्निः॑ स्या॒द्द्वा॑द॒शः स्तोम॑ ए॒का॑द॒श यू॒पाः।

यथा॑ स्थू॒रि॑णा या॒यात्।

ता॒दृक्त॑त्।

ए॒क॒वि॒ंश ए॒वाग्निः॑ स्या॒दित्या॑हुः।

ए॒क॒वि॒ंशः स्तोमः॑।

ए॒क॒वि॒ंशति॑र्यू॒पाः।

यथा प्रष्टिभिर्याति।

तादृगेव तत् ॥ 84 ॥

यो वा अश्वमेधे तिस्रः ककुभो वेद।

ककुद्ध राजा भवति।

एकविंशोऽग्निर्भवति।

एकविंशः स्तोमः।

एकविंशतिर्यूपाः।

एता वा अश्वमेधे तिस्रः ककुभः।

य एवं वेद।

ककुद्ध राजा भवति।

यो वा अश्वमेधे त्रीणि शीर्षाणि वेद।

शिरो ह राजा भवति।

एकविंशोऽग्निर्भवति।

एकविंशः स्तोमः।

एकविंशतिर्यूपाः।

एतानि वा अश्वमेधे त्रीणि शीर्षाणि।

य एवं वेद।

शिरो ह राजा भवति ॥ 85 ॥

द्वादशः स्तोमः स एव तच्छिरो ह राजा भवति षट्च ॥ 21 ॥

दे॒वा वा अ॑श्वमे॒धे प॑व॒माने॑ ।
 सु॒व॒र्गं लो॒कं न प्रा॑जा॒नन् ।
 तमश्वः॑ प्राजा॒नात् ।
 यद॑श्वमे॒धेऽश्वे॑न॒ मे॒ध्ये॒नोद॑श्चो बहिष्पवमा॒न॒गं सर्प॑न्ति ।
 सु॒व॒र्गस्य॑ लो॒कस्य॑ प्र॒ज्ञा॒त्यै ।
 न वै म॑नु॒ष्यः सु॒व॒र्गं लो॒कमञ्ज॑सा वेद ।
 अश्वो॑ वै सु॒व॒र्गं लो॒कमञ्ज॑सा वेद ।
 यदु॑द्गा॒तोद्गा॑येत् ।
 यथा॑ऽक्षेत्र॒ज्ञोऽन्ये॑न॒ प॒था प्र॑तिपा॒दये॑त् ।
 ता॒दृक्त॑त् ॥ 86 ॥

उ॒द्गा॒तार॑म॒परु॑द्ध्य ।
 अश्व॑मुद्गी॒थाय॑ वृणीते ।
 यथा॑ क्षेत्र॒ज्ञोऽञ्ज॑सा॒ नय॑ति ।
 ए॒वमे॒वैन॑मश्वः सु॒व॒र्गं लो॒कमञ्ज॑सा नयति ।
 पु॒च्छं म॒न्वार॑भन्ते ।
 सु॒व॒र्गस्य॑ लो॒कस्य॑ सम॑ष्ट्यै ।
 हिं क॑रोति ।
 सामै॒वाकः॑ ।
 हिं क॑रोति ।
 उ॒द्गी॒थ ए॒वास्य॑ सः ॥ 87 ॥

वडं॑बा॒ उप॑रुन्धन्ति।
 मि॒थुन॒त्वाय॒ प्रजा॑त्यै।
 अथो॒ यथो॑पगा॒तारं॑ उप॒गाय॑न्ति।
 ता॒दृगे॒व तत्।
 उद॑गासी॒दश्वो॒ मेध्य॒ इत्या॑ह।
 प्रा॒जाप॒त्यो वा॒ अश्वः॑।
 प्र॒जाप॑तिरु॒द्गीथः॑।
 उ॒द्गीथ॑मे॒वावरु॑न्धे।
 अथो॑ ऋ॒क्साम॑यो॒रेव॑ प्रति॑तिष्ठति।
 हि॒रण्ये॑नो॒पाक॑रोति।
 ज्योति॑र्वै हि॒रण्य॑म्।
 ज्योति॑रे॒व मु॑ख॒तो द॑धाति।
 यज॑माने च प्र॒जासु॑ च।
 अथो॒ हि॒रण्य॑ज्योति॒रेव॑ यज॑मानः सु॒वर्गं॑ लो॒कमे॑ति ॥ 88 ॥

तथ्स॒ उ॒पाक॑रोति च॒त्वारि॑ च ॥ 22 ॥

पुरु॑षो॒ वै य॒ज्ञः।
 य॒ज्ञः प्र॒जाप॑तिः।
 यदश्वे॑ प॒शून्नियु॑ञ्जन्ति।
 य॒ज्ञादे॒व तद्य॒ज्ञं प्र॑युङ्क्ते।
 अश्वं॑ तू॒परं॑ गो॒मृग॑म्।

तानग्निष्ठ आलभते।
 सेनामुखमेव तथ्सग्गश्यति।
 तस्माद्राजमुखं भीष्मं भावुकम्।
 आग्नेयं कृष्णाग्नीवं पुरस्ताल्ललाटे।
 पूर्वाग्निमेव तं कुरुते ॥ 89 ॥

तस्मात्पूर्वाग्निं पुरस्तात्स्थापयन्ति।
 पौष्णमन्वञ्चम्।
 अन्नं वै पूषा।
 तस्मात्पूर्वाग्नावाहार्यमाहरन्ति।
 ऐन्द्रापौष्णमुपरिष्ठात्।
 ऐन्द्रो वै राजन्योऽन्नं पूषा।
 अन्नाद्येनैवैनमुभयतः परिगृह्णाति।
 तस्माद्राजन्योऽन्नादो भावुकः।
 आग्नेयौ कृष्णाग्नीवौ बाहुवोः।
 बाहुवोरेव वीर्यं धत्ते ॥ 90 ॥

तस्माद्राजन्यो बाहुबली भावुकः।
 त्वाष्ट्रौ लोमशसक्थौ सक्थ्योः।
 सक्थ्योरेव वीर्यं धत्ते।
 तस्माद्राजन्यं ऊरुबली भावुकः।
 शितिपृष्ठौ बार्हस्पत्यौ पृष्ठे।

ब्रह्मवर्चसमेवोपरिष्ठाद्धत्ते ।
 अथो कवचै एवैते अभितः पर्यूहते ।
 तस्माद्राजन्यः सन्नद्धो वीर्यं करोति ।
 धात्रे पृषोदरमधस्तात् ।
 प्रतिष्ठामेवैतां कुरुते ।
 अथो इयं वै धाता ।
 अस्यामेव प्रतितिष्ठति ।
 सौर्यं बलक्षं पुच्छे ।
 उथ्सेधमेव तं कुरुते ।
 तस्मादुथ्सेधं भये प्रजा अभिसग्श्रयन्ति ॥ 91 ॥

कुरुते धत्ते कुरुते पञ्च च ॥ 23 ॥

साङ्ग्रहण्या चतुष्टय्यो यो वै यः पितुश्चत्वारो यथा
 निक्तं प्रजापतये त्वा यथा प्रोक्षितं विभूरंह
 प्रजापतिरकामयताऽश्वमेधेन प्रजापतिर्न किञ्च न
 सावित्रमाब्रह्मन्प्रजापतिर्देवेभ्यः प्रजापती रक्षागंसि
 प्रजापतिमीप्सति विभूरश्वनामान्यम्भाग्स्येकयूपो
 राज्जुदालमेकविगंशो देवाः पुरुषस्त्रयोविगंशतिः ॥ 23 ॥

साङ्ग्रहण्या तस्मादश्वमेधयाजी यत्परिमिता
 यद्यज्ञमुखे यो दीक्षां देवानेव त्रयं इमे सिताय
 प्राणाऽपानावेवास्मिन्तस्माद्राजन्यं एकंनवतिः ॥ 91 ॥

साङ्ग्रहण्या सग्श्रयन्ति ॥

॥ इति कृष्णयजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतीयाष्टके अष्टमः प्रश्नः समाप्तः ॥